

Onderzoek naar menstruatiestigma

BLOEDIRRITANT

Bijna overal ter wereld rust er een stigma op menstruatie, soms met zulke grote sociale gevolgen dat basale mensenrechten erdoor in het gedrang komen. Met een ERC Consolidator Grant van 2 miljoen euro op zak onderzoekt Inga Winkler welke veranderingen nodig zijn om die situatie rechtvaardiger te maken. Tekst Marieke Enter • Foto Guy Ackermans

Winklers onderzoek spitst zich toe op menstruatie maar gaat in feite over genderverhoudingen en -normen en over de vraag hoe mensenrechten daar een rol in (kunnen) spelen, legt ze uit. Haar werk betreft met name cisgender vrouwen (vrouwen bij wie hun genderidentiteit overeenkomt met hun geboortegeslacht). Toch gebruikt ze het woord vrouw maar spaarzaam. 'We moeten erkennen dat niet alle vrouwen menstrueren en dat niet alleen cisvrouwen menstrueren. Die erkenning begint met het gebruik van inclusieve taal.'

Wat houdt jouw onderzoeksproject in?

'Menstruatie is natuurlijk niets nieuws. Toch is er pas sinds vijftien jaar ook publiekelijk aandacht voor. De media schrijven erover, er gebeurt veel in *femtech* (zoals apps waarmee je je cyclus kunt bijhouden, red.) en in sommige landen is menstruatie zelfs onderdeel geworden van overheidsbeleid. Veel van die initiatieven gaan echter maar over één aspect van menstruatie: het managen van de bloedingen. De bre-

dere sociaal-culturele betekenis – het stigma en de genderongelijkheid – blijven vaak onderbelicht. In mijn project onderzoek ik of en hoe sociale bewegingen deze minder zichtbare aspecten aankaarten.'

Vergeet maandverband, cups en tampons?

'Nee, dat zeker niet. Maar focussen op menstruatieproducten volstaat niet om het menstruatiestigma en de genderongelijkheid aan te pakken. Menstruatieproducten bevinden zich meestal in een context van ronduit problematische boodschappen: ze helpen mensen 'hun waardigheid behouden' of 'schaamte voorkomen'. Maar iemands waardigheid staat los van maandverband of tampons en doorlekken zou geen reden tot schaamte moeten zijn. We moeten veel holistischer kijken: wat betekent menstruatie eigenlijk en hoe kunnen we zo goed mogelijk tegemoetkomen aan de behoeften van menstruerende mensen?'

Je stelt dat het stigma rond menstruatie zelfs mensenrechten kan raken. Hoe zit dat?

'Het stigma rond menstruatie is moeilijk te adresseren, juist omdat het zo onzicht-

baar is. Maar de impact kan enorm zijn. Neem het recht op gezondheid. We doen net of menstruatiepijn normaal is, waardoor mensen niet naar de dokter gaan en niet proberen de oorzaak te achterhalen als ze hevige menstruatiekrampen hebben. Maar ernstige pijn hoort niet bij een normale cyclus. Een ander voorbeeld is hoe menstruerende mensen worden gezien op de werkvloer. Maar al te vaak worden ze bestempeld als te emotioneel, humeurig, irrationeel of hysterisch – waarmee hun functioneren in twijfel wordt getrokken.'

Gaat jouw onderzoek dus eigenlijk over het veranderen van maatschappelijke percepties?

'Grotendeels wel. Het gaat om het grotere plaatje: stilstaan bij de veranderingen die nodig zijn voor een samenleving waarin niemand wordt benadeeld simpelweg omdat diegene menstrueert. Overheden kunnen er voor zorgen dat mensen beter in staat zijn te voorzien in hun menstruele behoeften. Maar het gaat ook over maatschappelijk en cultureel leven. Uiteindelijk draaien mensenrechten om autonomie, om de vrijheid om je eigen keuzes te

maken. Wil je een dag vrij nemen, of heb je genoeg energie om door te gaan? Wil je meedoen met sport, sociale activiteiten of religieuze rituelen, of neem je liever rust? Niemand zou veroordeeld moeten worden vanwege dit soort keuzes.’

Je onderzoek is transnationaal en participatief. Wat betekent dat in de praktijk?

‘De menstruatiebeweging komt in verschillende delen van de wereld op en heeft haar oorsprong in het Mondiale Zuiden. Kenia schafte bijvoorbeeld al in 2004 de belasting op menstruatieproducten af. Dat was ruim voordat Spanje in 2023 menstruatieverlof invoerde. En nog altijd spelen de spannendste ontwikkelingen zich af in het Mondiale Zuiden. Mijn onderzoek combineert een mondiale blik – ik heb bijvoorbeeld interviews gehad met activisten in Turkije, Taiwan, Fiji, Mexico, Colombia en Brazilië – met een aantal landspecifieke casestudies. Een daarvan zal in India zijn.

Daar werk ik al langere tijd samen met Dalit-feministen die deel uitmaken van de *manual scavengers* (een sociale groep die voorheen ‘kasteloos’ werd genoemd en die toiletvoorzieningen schoonmaken en onderhouden). Voor hen is menstruatie een ingang om bredere genderkwesties te bespreken in hun gemeenschap. Dat is meteen de kern van mijn project: begrijpen hoe mensen menstruatie ervaren, hoe stigma en discriminatie hun leven beïnvloeden en hoe ze zich organiseren om verandering teweeg te brengen. Dat onderzoeken we in India en Zuid-Afrika en ik wil ook naar de Verenigde Staten kijken.’

Dat laatste lijkt nu best een uitdaging?

‘Ja, we moeten afwachten hoe dat zich ontwikkelt. Ik heb mijn project zo opgezet dat het kijkt naar vier vormen van marginalisering en hoe die zich verhouden tot menstruatiestigma: kaste, etniciteit, informele arbeid en genderidentiteit, ofwel de menstruatie-ervaringen

van trans- en non-binaire mensen. Dat laatste is op dit moment enorm gepolitiseerd in de VS, maar overigens niet alleen daar. Samenvattend ben ik geïnteresseerd in hoe mensen vertrouwen op concepten zoals mensenrechten en rechtvaardigheid om toe te werken naar een samenleving waarin menstruatie niet langer een beperking vormt in het leven van mensen.’ ■

Inga Winkler is universitair hoofddocent Mensenrechten bij de leerstoelgroep Law. Voordat ze afgelopen september naar WUR kwam, was ze verbonden aan de Central European University (Wenen) en Columbia University (New York). Eerder in haar carrière was ze juridisch adviseur voor de Special Rapporteur on the Human Rights to Water and Sanitation bij de Verenigde Naties. Winkler studeerde rechten in Duitsland en haalde haar doctorsgraad met onderzoek naar internationale mensenrechten-wetgeving.

